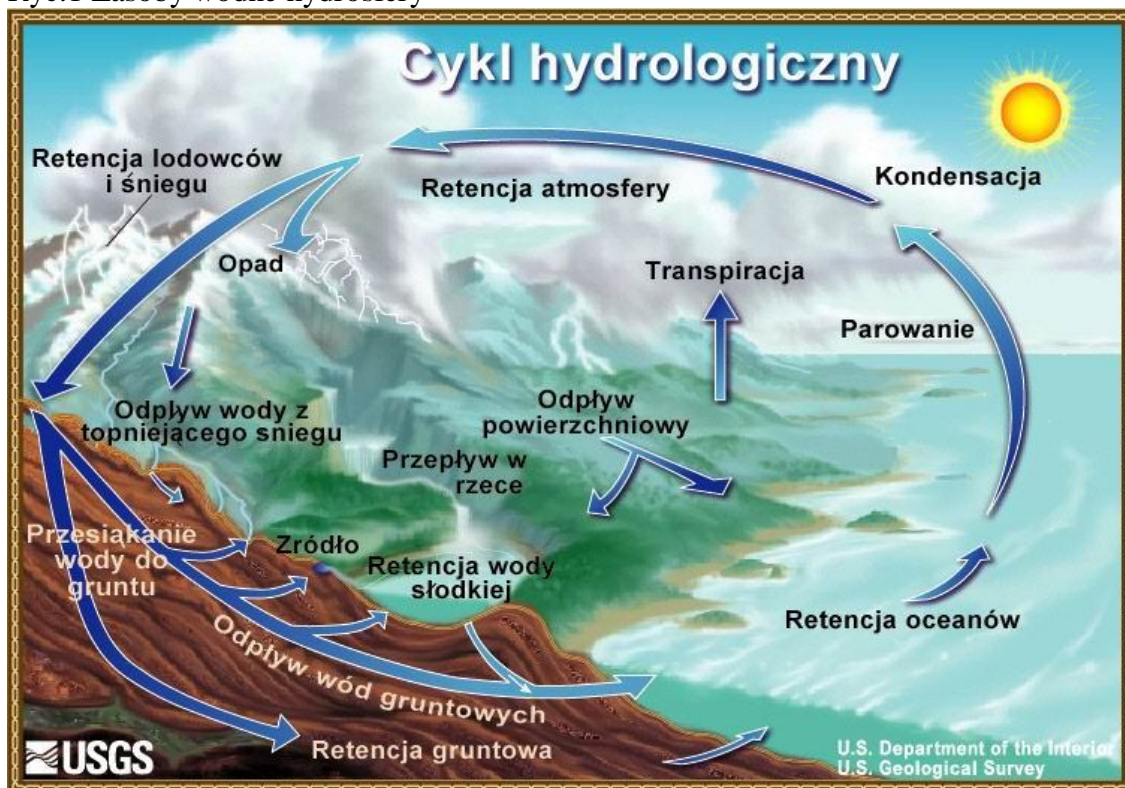

Tabl. 20. Zasoby wodne hydrosfery

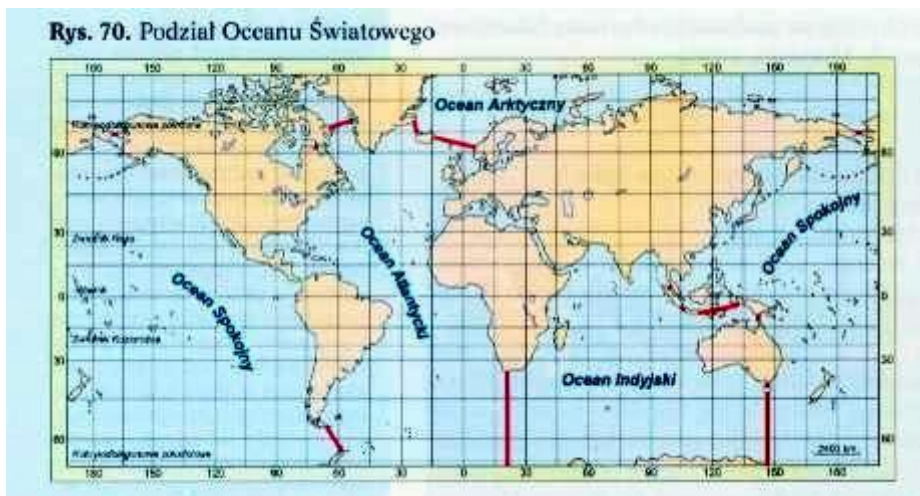
Część hydrosfery	Zasoby wodne w tys. km ³	% ogólnej ilości wody	% ogólnej ilości wody słodkiej
Wody wszechoceanu	1 370 00	93,96	—
Wody podziemne . . .	60 000	4,12	14
Lodowce i lądolody	24 000	1,65	85
Wody w jeziorach	280	0,019	0,6
Wilgotność glebowa	85	0,006	0,3
Woda w atmosferze	14	0,001	0,05
Woda w rzekach . . .	1,2	0,0001	0,004
Razem . . .	ok. 1 454 000	100	100

Ryc.1 Zasoby wodne hydrosfery¹

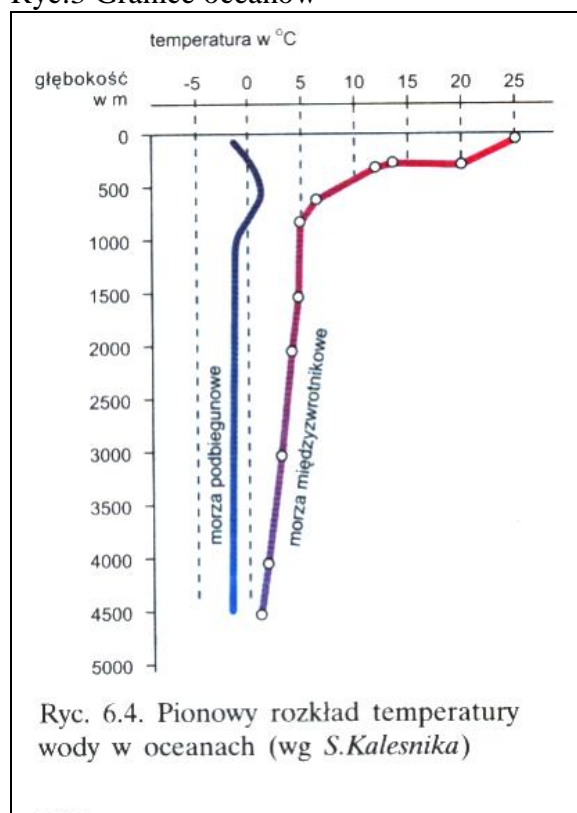

Ryc.2 Cykl hydrologiczny. Źródło: USGS (INTERNET)

¹ Makowska D.: „Ziemia”, WSiP, Warszawa 1998

Ryc.3 Granice oceanów²

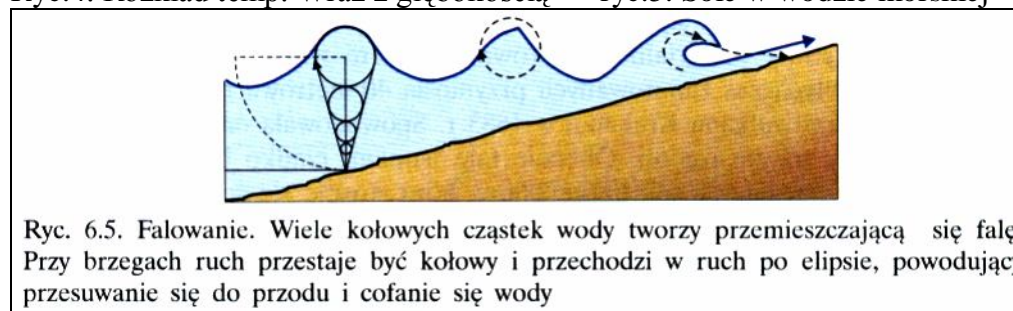

Główne sole rozpuszczone w wodzie morskiej

Sole	Zawartość w wodzie (w g/1000 g wody)	Udział w ogólnej masie soli (w %)
Ogółem	35,0	100,00
Chlorek sodu NaCl	27,2	77,76
Chlorek magnezu MgCl ₂	3,8	10,88
Siarczan magnezu MgSO ₄	1,7	4,73
Siarczan wapnia CaSO ₄	1,2	3,60
Siarczan potasu K ₂ SO ₄	0,9	2,46
Węglan wapnia CaCO ₃	0,1	0,35
Bromek magnezu MgBr ₂	0,1	0,22

Zródło: S. Kalesnik, *Geografia fizyczna ogólna*, PWE, Warszawa 1962, s. 496.

Ryc.4. Rozkład temp. Wraz z głębokością³ ryc.5. Sole w wodzie morskiej⁴

Ryc.6 Fala⁵

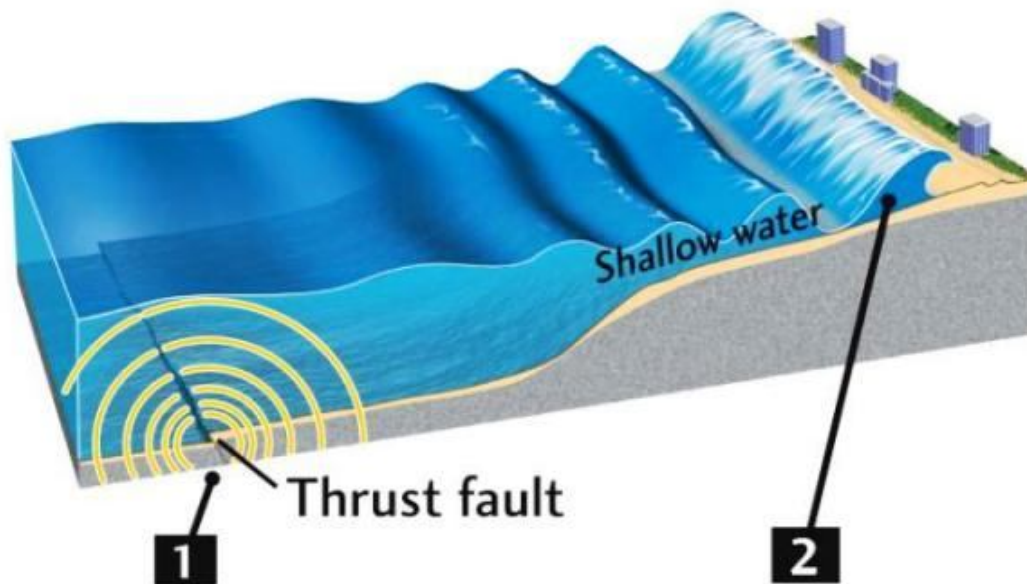
² Baraniecki L., Skrzypczak W.: „Geografia fizyczna ogólna i Polski”. Wyd. EFEKT, Warszawa 2004

³ Makowska D.: „Ziemia”, WSiP, Warszawa 1998

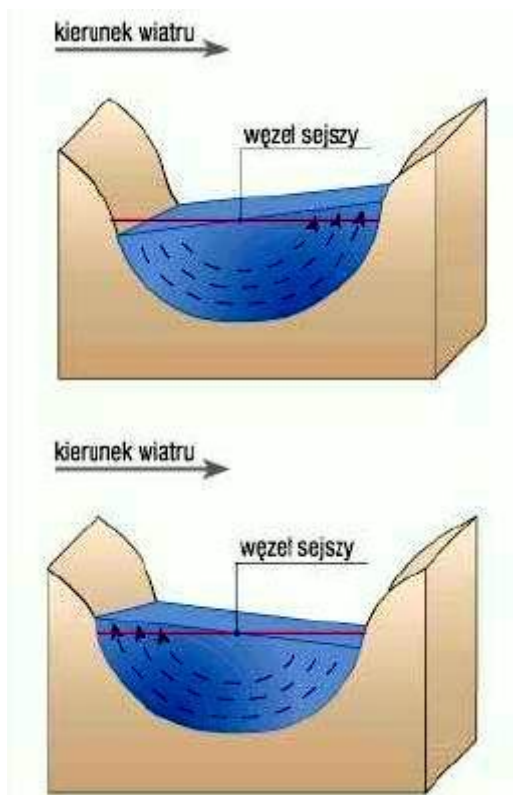
⁴ Baraniecki L., Skrzypczak W.: „Geografia fizyczna ogólna i Polski”. Wyd. EFEKT, Warszawa 2004

⁵ Makowska D.: „Ziemia”, WSiP, Warszawa 1998

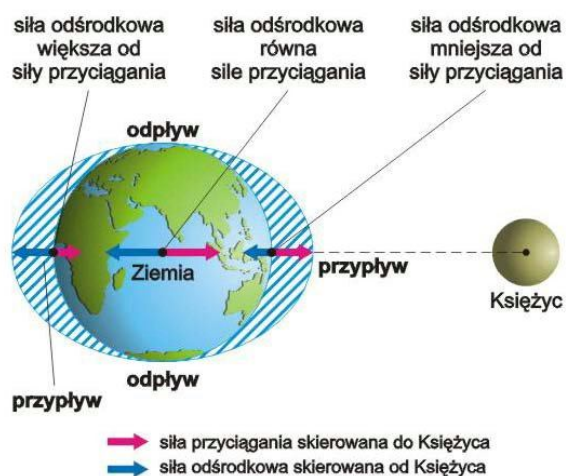
Tsunami generation

Ryc.7 Tsunami (Internet)

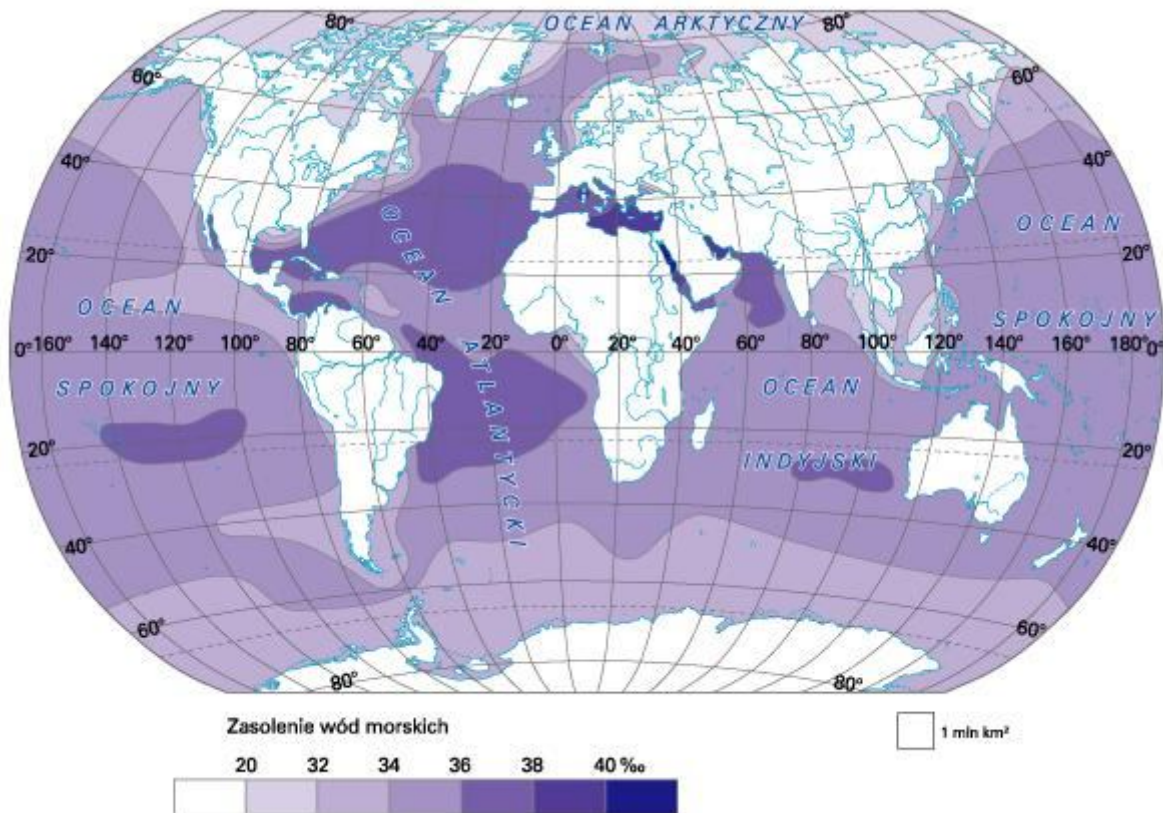

Ryc.8 Sejsza⁶

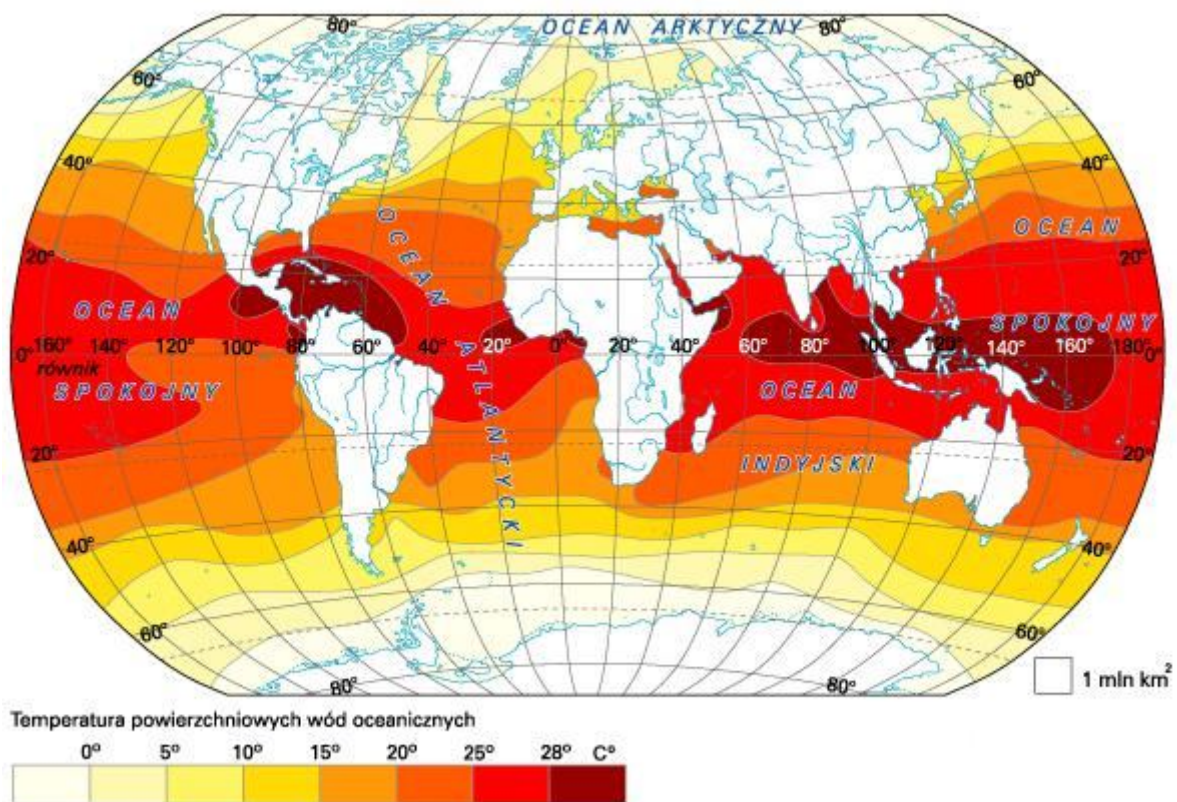

ryc.9. Pływy morskie i rozkład sił działających na wodę

⁶ Wójcik J.: „Geografia 1. Ziemia”, PPWK, Warszawa 2002

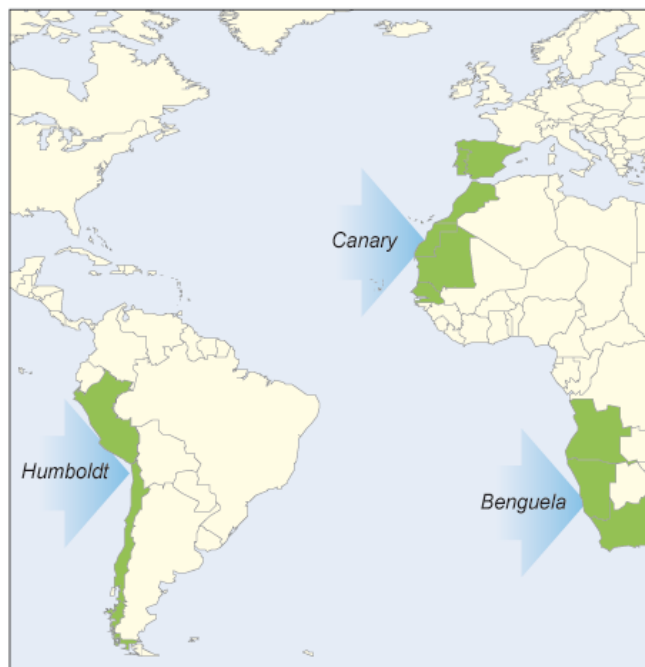
Ryc.10. Mapa rozkładu zasolenia⁷

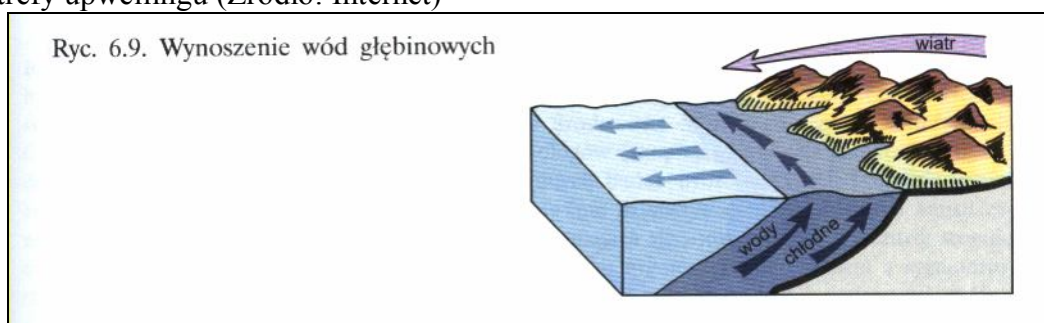
Ryc.11. Mapa rozkładu temperatury wód powierzchniowych⁸

⁷ Lewandowska – Szwarc B., Mrula. A: „System przyrodniczy Ziemi”, Wyd. eMPi2., Poznań 2002

⁸ Jw.

Ryc.12. Strefy upwellingu (Źródło: Internet)

Ryc.13 Upwelling⁹

Tab. 10. Klasyfikacja rzek ze względu na ich długość i wielkość dorzecza

Kategoria wielkości rzeki	Długość rzeki (w km)	Wielkość dorzecza (w tys. km ²)
Mala	100-200	1,0-10,0
Średnia	201-500	10,1-100,0
Duża	501-2500	100,1-1000,0
Wielka	ponad 2500	ponad 1000

Źródło: E. Bajkiewicz-Grabowska, Z. Mikulski, *Hydrologia ogólna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996, s. 66.

Tab. 11. Wielkie rzeki świata

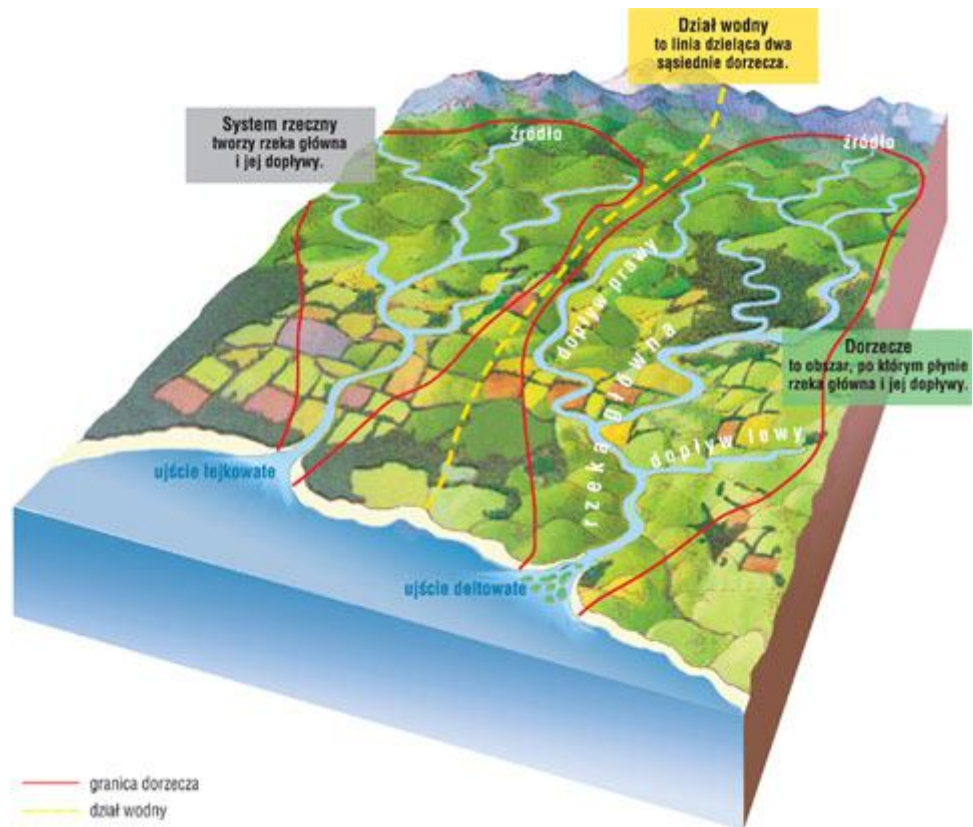
Rzeka	Długość (w km)	Dorzecze (w tys. km ²)
Amazonka (z Ukajali)	6280	6915
Kongo	4370	3820
Missisipi (z Missouri)	5985	3220
Ob (z Irtyszem)	3650	2990
Paraná (z Paranaibą)	4380	2970
Nil (z Kagerą)	6670	2870
Jenisej	3490	2580
Lena	4400	2490
Niger	4160	2090
Amur	2820	1855
Jangcy	5520	1800

Źródło: E. Bajkiewicz-Grabowska, Z. Mikulski, *Hydrologia ogólna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996, s. 67.

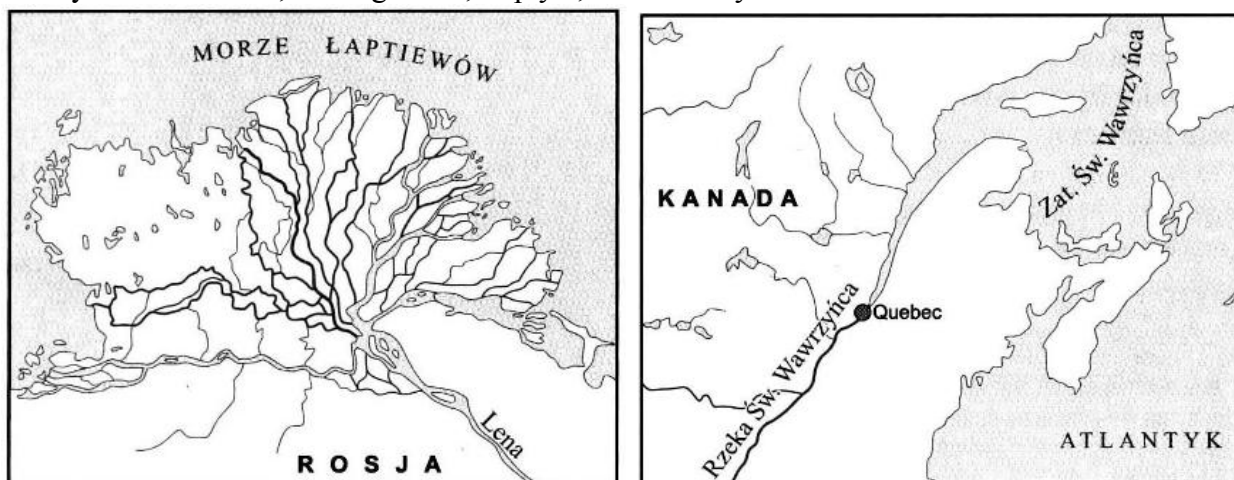
Ryc.14. Klasyfikacje rzek¹⁰

⁹ Makowska D.: „Ziemia”, WSiP, Warszawa 1998

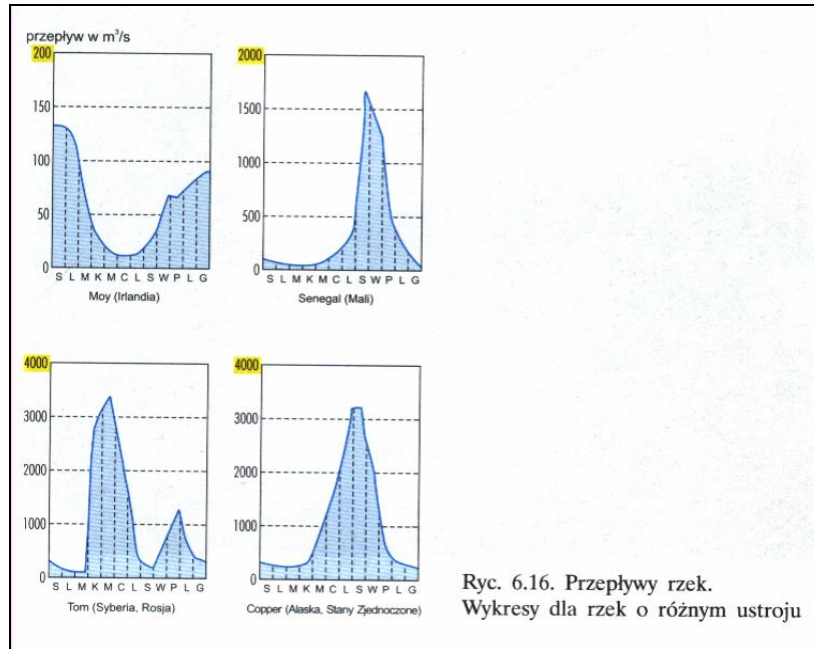
¹⁰ Baraniecki L., Skrzypczak W.: „Geografia fizyczna ogólna i Polski”. Wyd. EFEKT, Warszawa 2004

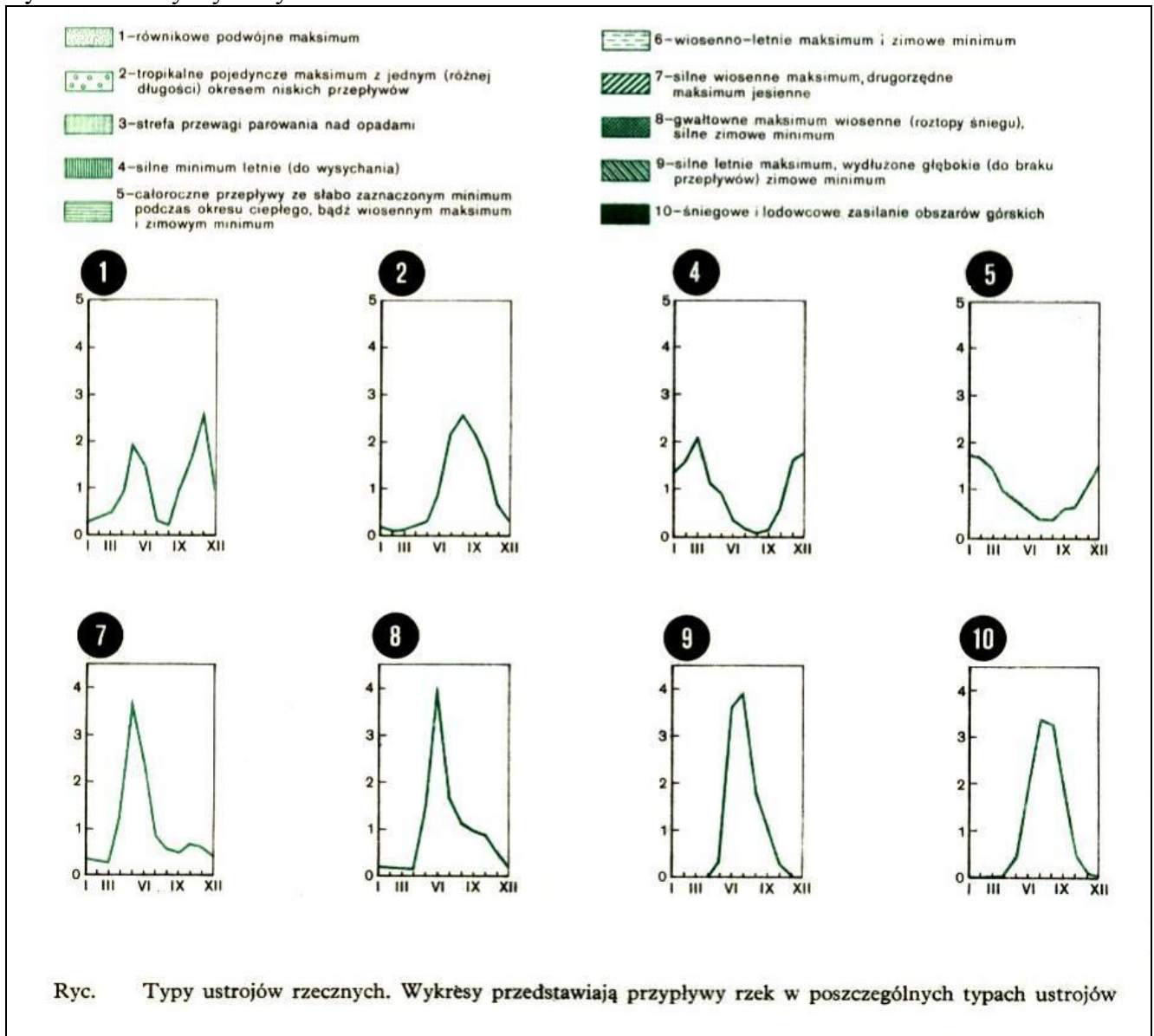
Ryc.15. Dorzecze, rzeka główna, dopływ, dział wodny

Ryc.16 Typy ujść rzecznych

Ryc.17. Reżimy wybranych rzek¹¹

Ryc.18. Reżimy wybranych rzek¹²

¹¹ Makowska D.: „Ziemia”, WSiP, Warszawa 1998

TABL. 6 (302). **NAJWIĘKSZE JEZIORA ŚWIATA**
THE LARGEST LAKES OF THE WORLD

Kontynenty Continents Jeziora o powierzchni powyżej 10 tys. km ² Lakes with total area above 10 thous. km ²	Powierzchnia w km ² Surface area in km ²	Maksymalna głębokość w m Maximum depth in m	Kraje Countries
Afryka Africa			
Wiktoria Victoria	68000	80	Tanzania, Uganda, Kenia Tanzania, United Republic of, Uganda, Kenya
Tanganika Tanganyika	34000	1435	Tanzania, Demokratyczna Republika Konga, Burundi, Zambia Tanzania, United Republic of, Congo, the Democratic Republic of the, Burundi, Zambia
Malawi (Niasa) Malawi (Nyasa)	30800	706	Mozambik, Tanzania, Malawi Mozambique, Tanzania, United Republic of, Malawi
Czad Chad	10000— —26000	11	Czad, Nigeria, Niger, Kamerun Chad, Nigeria, Niger, Cameroon
Ameryka Północna North America			
Górne Superior	82400	406	Kanada, Stany Zjednoczone Canada, United States
Huron Huron	59600	228	Kanada, Stany Zjednoczone Canada, United States
Michigan Michigan	57800	281	Stany Zjednoczone United States
Wielkie Niedźwiedzie Great Bear	31100	413	Kanada Canada
Wielkie Niewolnicze Great Slave	28500	600	Kanada Canada
Erie Erie	25700	64	Kanada, Stany Zjednoczone Canada, United States
Winnipeg Winnipeg	24600	214	Kanada Canada
Ontario Ontario	19500	236	Kanada, Stany Zjednoczone Canada, United States
Ameryka Środkowa i Południowa Central and South America			
Maracaibo Maracaibo	13600	250	Wenezuela Venezuela
Azja Asia			
Kaspijskie ^a Caspian Sea ^a	376000	1025	Azerbejdżan, Rosja, Iran, Turkmenistan Azerbaijan, Russian Federation, Iran, Turkmenistan
Arałskie ^b Aral Sea ^b	33600	.	Kazachstan, Uzbekistan Kazakhstan, Uzbekistan
Bajkał Baikal	31500	1620	Rosja Russian Federation
Bałchasz Balkhash	17000— —22000	26	Kazachstan Kazakhstan
Europa Europe			
Ładoga (z wyspami) Ladoga (with islands)	18100	230	Rosja Russian Federation

^a 1986 r. (w 1980 r. powierzchnia wynosiła 368 tys. km²); w latach 1929—1980 poziom obniżył się o ok. 2,5 m, natomiast w latach 1980—1990 podniósł się o ok. 2,2 m. ^b 1999 r. — dane szacunkowe.

Źródło: GUS 2006. Mały Rocznik Statystyczny (Źródło: www.gus.gov.pl)

¹² Stankowski W.: „Geografia fizyczna z geologią”, WSiP, Warszawa 1998

Wielkie sztuczne zbiorniki (jeziora zaporowe)

Jezioro zaporowe	Rzeka (kraj)	Pojemność całkowita zbiornika w km ³	Powierzchnia zalewu w km ²
Brackie	Angara (Rosja)	169,0	5476
Nasera	Nil (Egipt)	164,0	5126
Kariba	Zambezi (Zambia)	160,2	4450
Wolta	Wolta (Ghana)	148,0	8515
Manicouagan	Manicouagan (Kanada)	141,8	1940
El Mantaro (Guri)	Coroni (Wenezuela)	135,0	4850
Williston	Peace (Kanada)	108,0	1650
Krasnojarskie	Jenisej (Rosja)	73,3	2150
Ust'Ilimskie	Angara (Rosja)	59,3	5000
Rybińskie	Wołga (Rosja)	25,4	4550
Solińskie	San (Polska)	0,48	21,1

Źródło: J. Głodek: *Jeziora zaporowe świata*. PWN, Warszawa 1985.

Ryc.19 Źródło: Makowska D.: „Ziemia”, WSiP, Warszawa 1998

Jezioro	Rzeka	Kraje	Pojemność (w km ³)	Powierzchnia (w km ²)	Podstawowe funkcje
Kariba	Zambezi	Zambia Zimbabwe	181,6	5960	E, Ż, N, R, Pp ^{II}
Brackie	Angara	Rosja	169,3	5476	E, Ż, L, R, W
Nasera	Nil	Egipt, Sudan	168,9	5126	E, N, R, Ż
Wolta	Wolta	Ghana	148,0	4856	E, N, Ż, R, Pp
Daniel	Manicouagan	Kanada	141,8	4654	E, Ż, R, Pp, W
Embalse Guri	Coroni	Wenezuela	136,0	4462	E, Pp, Ż, R
Williston	Peace	Kanada	108,0	1350	E, Pp, R, W
Krasnojarskie	Jenisej	Rosja	73,3	2150	E, Ż, L, R, W
Zejskie	Zeja	Rosja	68,4	2740	E, Ż, R, W

a) objaśnienie: E – energetyka, Ż – żegluga, N – nawadnianie, R – rybołówstwo, W – wypoczynek, Pp – ochrona przed powodzią, L – splaw drewna

Źródła: *Świat w liczbach*, WSiP, Warszawa 1994, s. 39. E. Bajkiewicz-Grabowska, Z. Mikulski, *Hydrologia ogólna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996, s. 80 i 91.

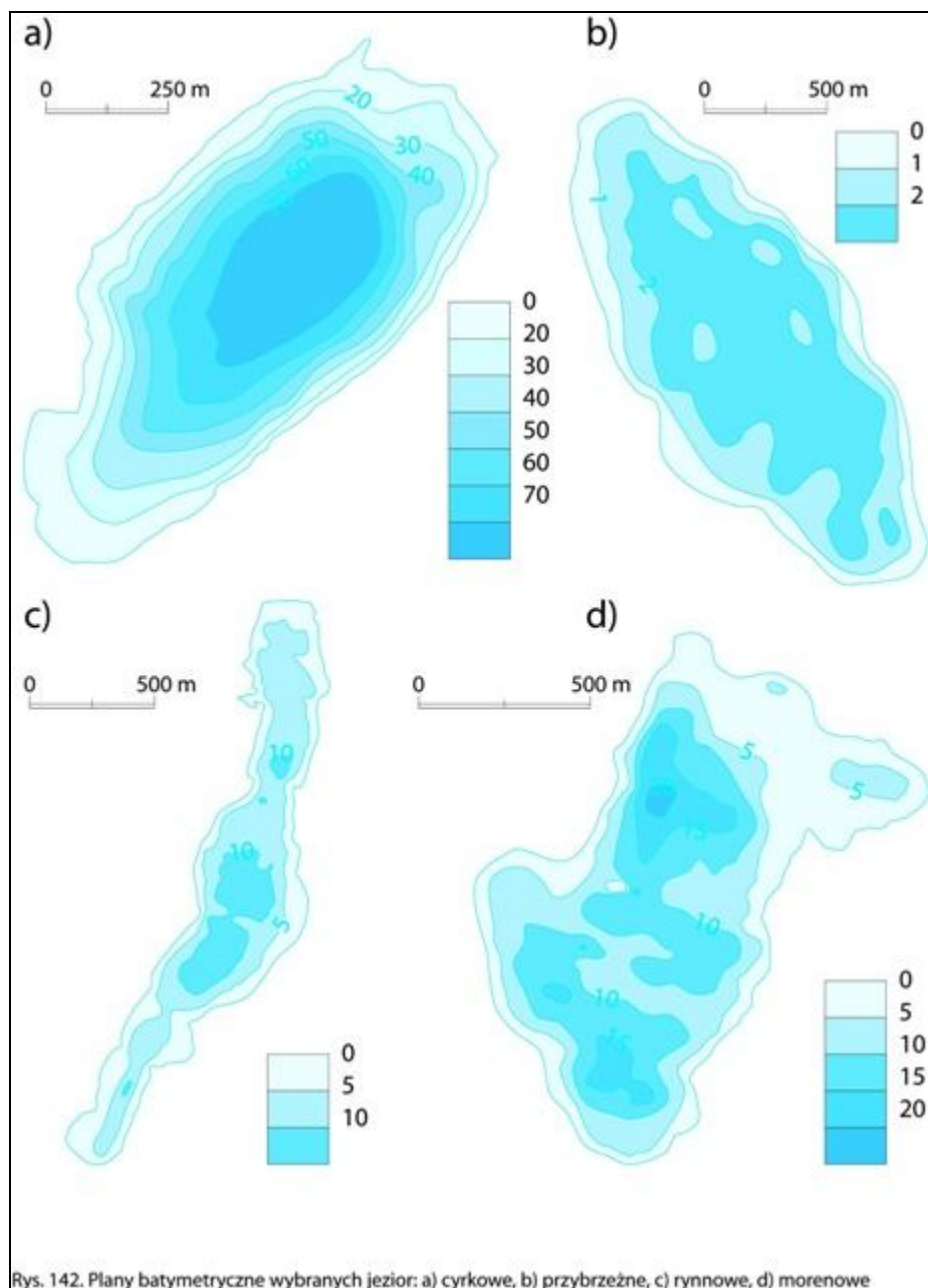
Ryc. 20. Zbiorniki sztuczne na świecie¹³

Ryc.21. Degradacja Jeziora Aralskiego¹⁴

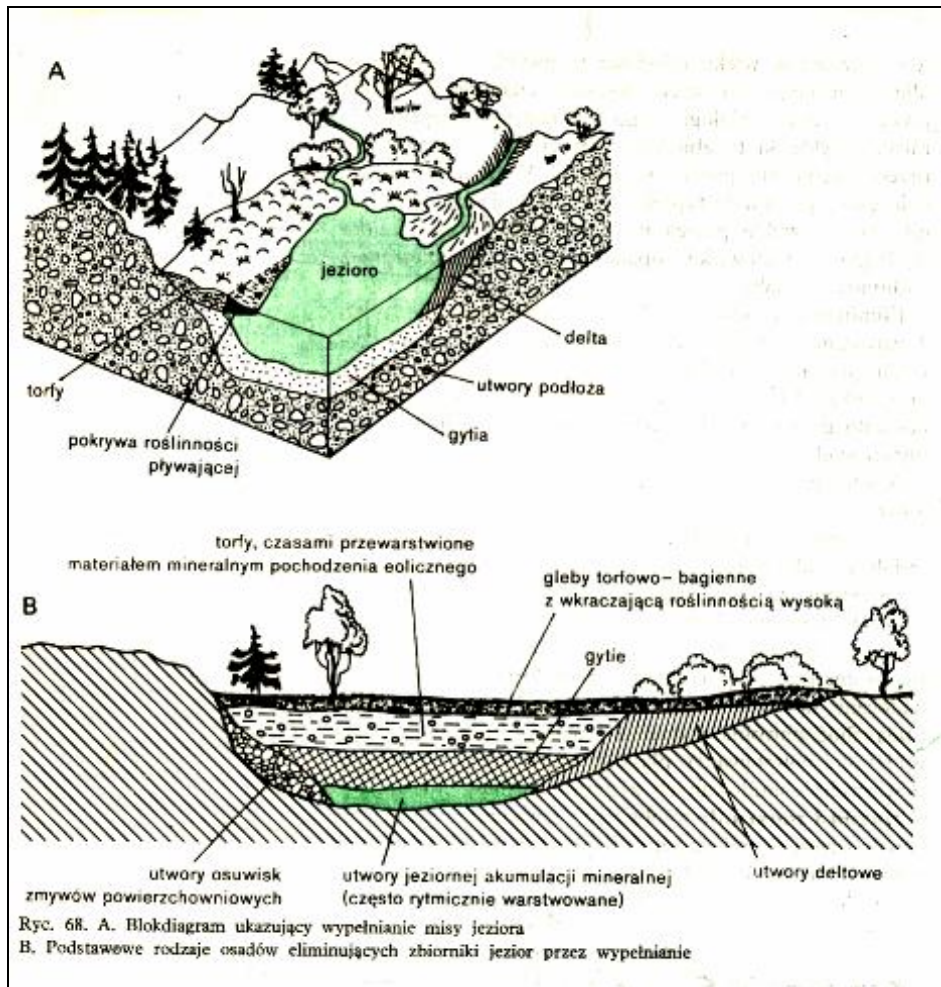
¹³ Baraniecki L., Skrzypczak W.: „Geografia fizyczna ogólna i Polski”. Wyd. EFEKT, Warszawa 2004

¹⁴ Wójcik J.: „Geografia 1. Ziemia”, PPWK, Warszawa 2002

Ryc.22. Plany batymetryczne wybranych jezior¹⁵

¹⁵ Lewandowska – Szwarc B., Mrula. A. „System przyrodniczy Ziemi”, Wyd. eMPi2., Poznań 2002

Ryc.23. Proces zarastania jeziora¹⁶

PRZEBIEG GRANICY WIECZNEGO ŚNIEGU NA KULI ZIEMSKIEJ W RÓŻNYCH SZEROKOŚCIACH GEOGRAFICZNYCH

Ryc.24 Przebieg granicy wiecznego śniegu¹⁷

¹⁶ Stankowski W.: „Geografia fizyczna z geologią”, WSiP, Warszawa 1998

Przemiana śniegu w firn

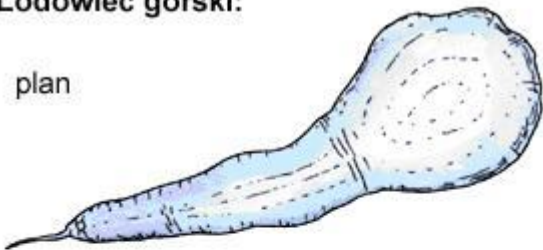
Materiał	Gęstość (g/cm ³)	Zawartość powietrza (w ‰)
Śnieg	0,03 – 0,4	90
Firn	0,4 – 0,8	60
Lód lodowcowy	0,8 – 0,9	15

Ryc.25. Łądolód (Źródło: Internet)

Lodowiec górski:

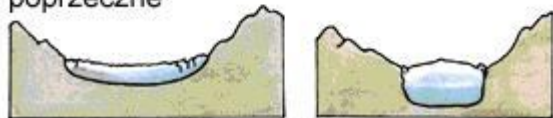
plan

przekrój podłużny

przekroje poprzeczne

pole firnowe w kotle lodowcowym

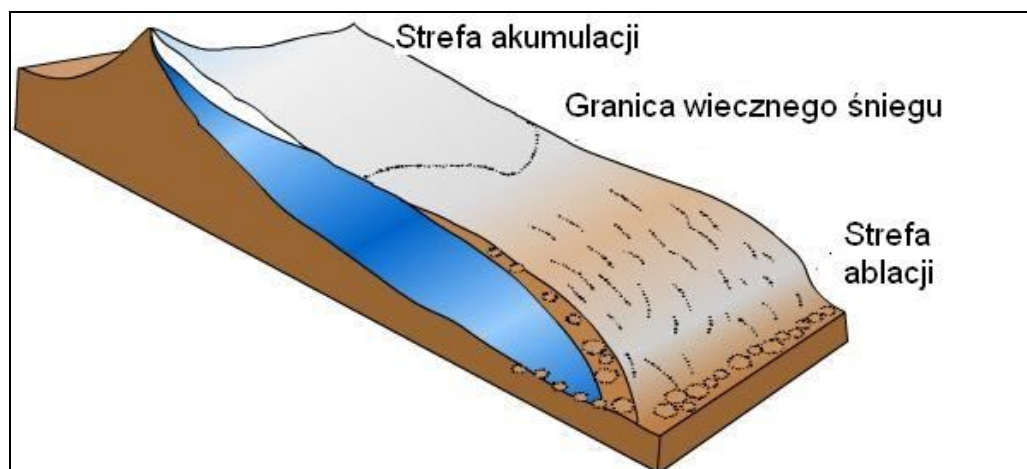

rygiel

jezior lodowcowy

Ryc.26 Budowa lodowca¹⁸

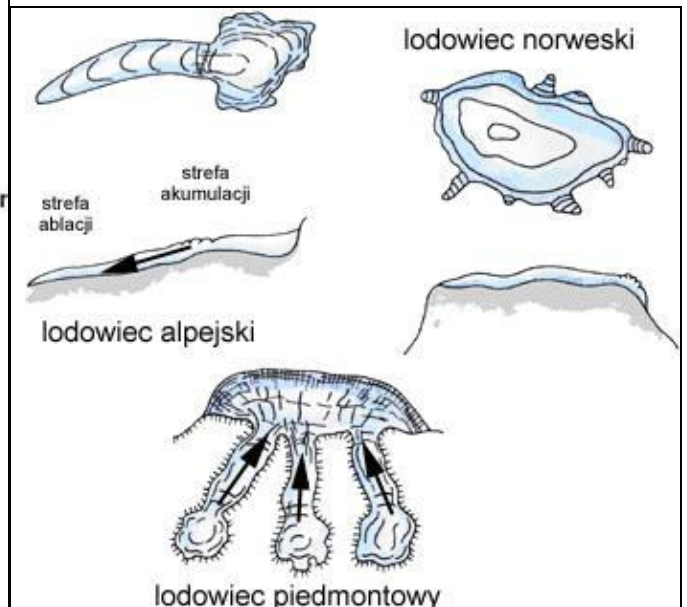
ryc.27 Budowa lodowca

¹⁷ Wójcik J.: „Geografia 1. Ziemia”, PPWK, Warszawa 2002

¹⁸ Makowska D.: „Ziemia”, WSiP, Warszawa 1998

Ryc.28 Strefy lodowca górskiego (Źródło: Internet)

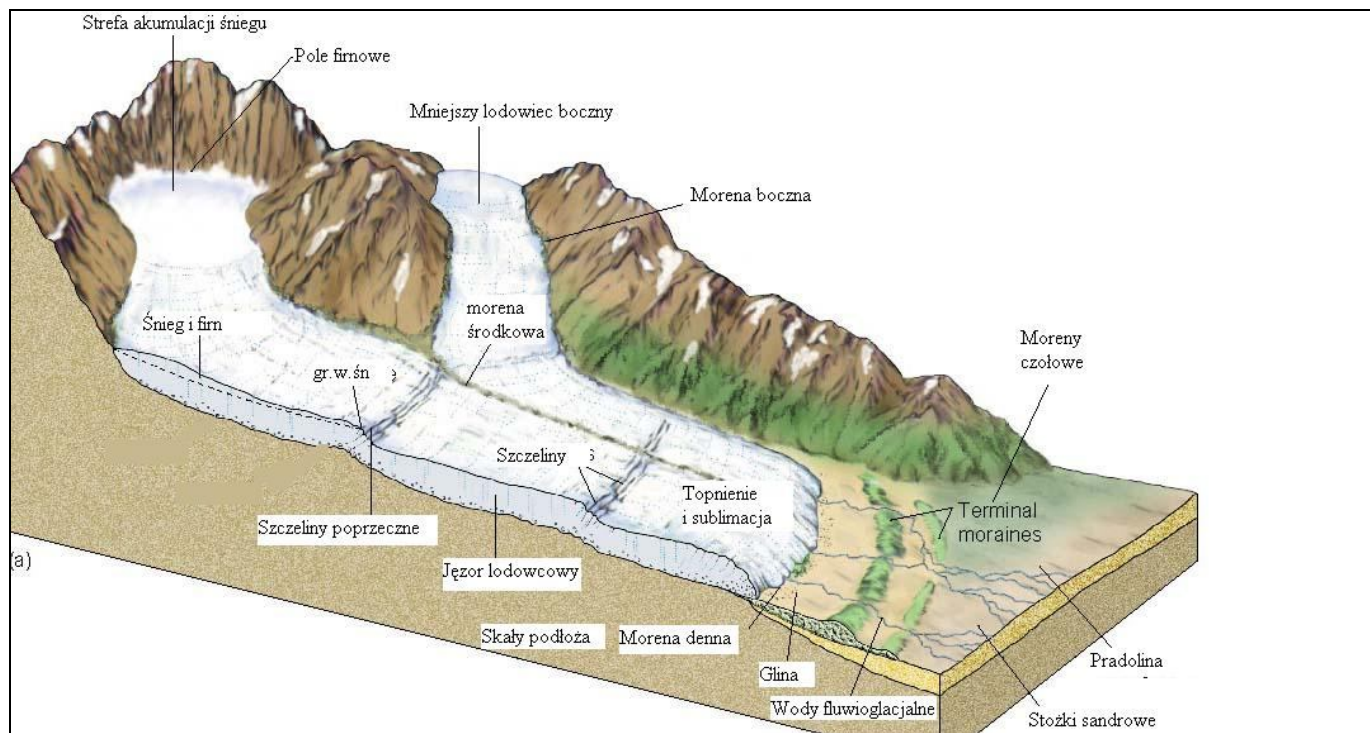
Ryc.29. Formy polodowcowe w górach (Internet) ryc.30. Typy lodowców¹⁹

Typy lodowców

- Karowy – typ pirenejski
- Dolinny – typ alpejski
- Dendryczny – typ himalajski
- Piedmontowy – typ Malaspina
- Kontynentalny – lądolód
- Czasze lodowe
- Szelfowy – typ spitsbergeński
- Południowoandyjski
- Turkiestański

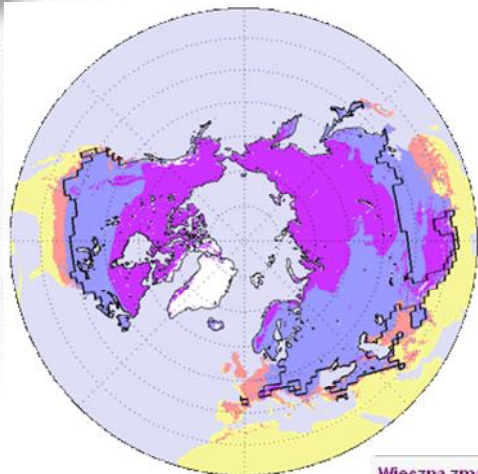
¹⁹ Makowska D.: „Ziemia”, WSiP, Warszawa 1998

Ryc.31. Budowa lodowca i formy polodowcowe (Opracowanie własne na podst. Internetu)

 <h2 style="text-align: center;">Ruch lodowca</h2>	 <h2 style="text-align: center;">Wieloletnia zmarzlina</h2>
<ul style="list-style-type: none"> • Następuje pod wpływem grawitacji i nacisku warstw nadległych • Lód lodowcowy ma właściwości plastyczne i dlatego płynie • Prędkość zależy od nachylenia stoku i ilości opadów śniegu • Przykłady: Alpy 100 m/rok, Pamir 250 m/rok, Himalaje 1km/rok, Alaska 3,5 km/rok, Grenlandia 10 km/rok 	<ul style="list-style-type: none"> • Grunt, w którym pory , szczeliny wypełniają się lodem • Zajmuje 14% powierzchni łądów • Głębokość – od kilku metrów do 1,5 km w Jakucji

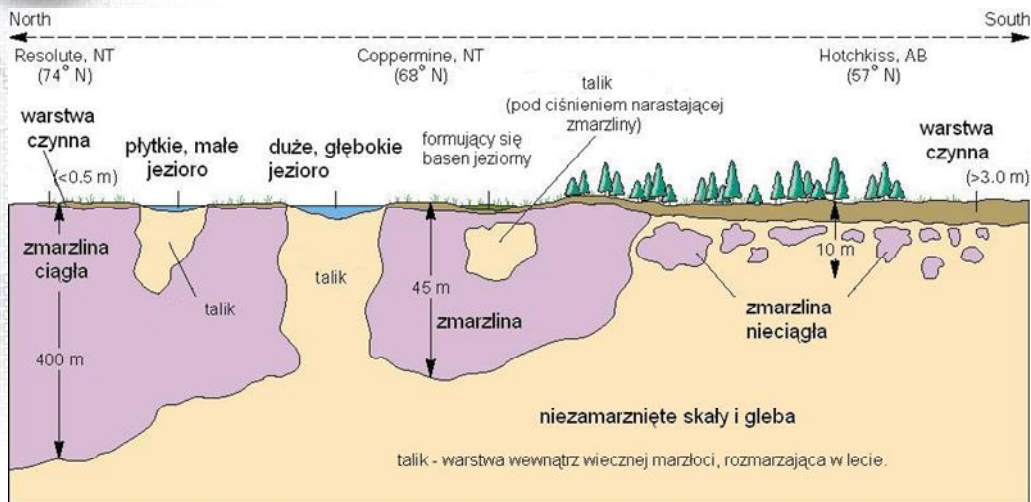
Współczesny zasięg wieloletniej zmarzliny

Wieczna zmarzlina, ziemia zamrznięta co najmniej 15 dni w roku, ziemia zamrznięta mniej niż 15 dni w roku, linia ciągła - średni maksymalny zasięg pokrywy śnieżnej

Ryc.32. Źródło: Internet

Schemat wieloletniej zmarzliny

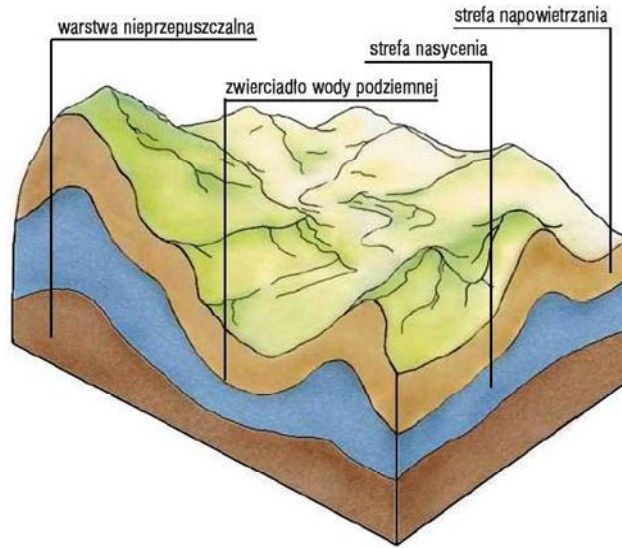
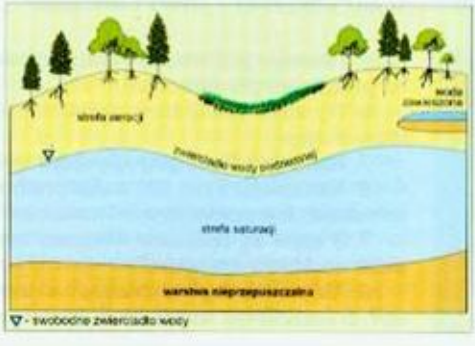

Ryc.33. Opracowanie własne na podstawie Internetu

Strefa aeracji i saturacji

Rys. 82. Strefa aeracji i saturacji (za E. Bajkiewicz-Grabowską i Z. Mikulskim, 1996)

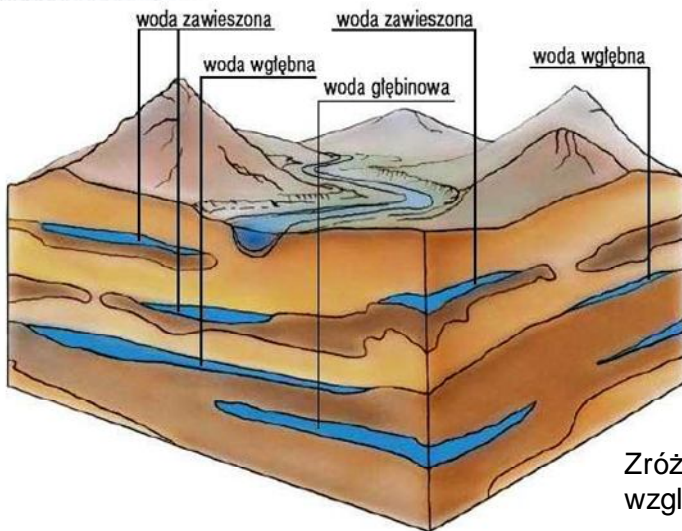

Ryc.34. Strefa aeracji i saturacji²⁰

ryc.35. Wody podziemne²¹

Strefa aeracji

Zasięg

Od powierzchni do zwierciadła pierwszej warstwy wodonośnej

Zróżnicowana przestrzennie wzgl. na głębokość.

Ryc.36. Podział wód w strefie aeracji. Schemat²²

²⁰ Baraniecki L., Skrzypczak W.: „Geografia fizyczna ogólna i Polski”. Wyd. EFEKT, Warszawa 2004

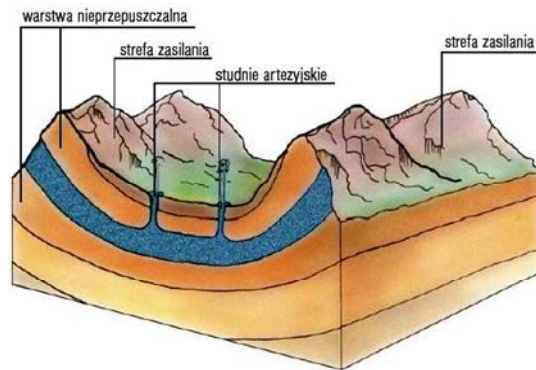
²¹ Wójcik J.: „Geografia 1. Ziemia”, PPWK, Warszawa 2002

²² Jw.

Budowa niecki artezyjskiej

- Wielki Basen Artezyjski
- Basen Dakoty
- Basen Paryski
- Basen Akwitański
- Basen Londyński
- Basen Moskiewski
- Niecka Łódzka
- Niecka Warszawska

Wody artezyjskie i subartezyjskie
Linia ciśnień piezometrycznych

Ryc.37. Schemat niecki artezyjskiej²³

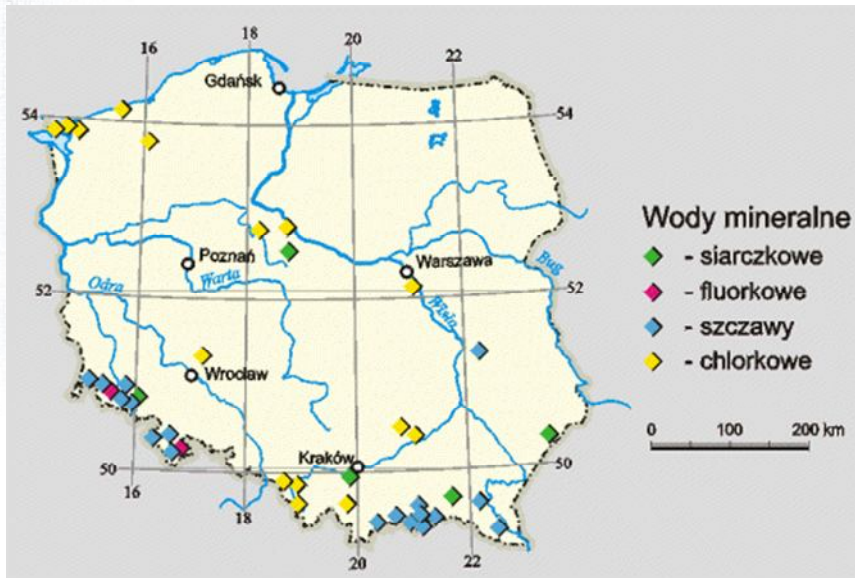
Wody mineralne

szczawy	Zawierają CO ₂
szczawy żelaziste	Zawierają jony Fe ²⁺ i Fe ³⁺ pochodzące z utleniania biotyту i oliwinu lub rozkładu piryту
solanki	Zawierają gł. NaCl i MgCl
borowe	Zawierają domieszki boru (HBO ₂), pochodzące z wody morskiej lub rozkładu glinokrzemianów
jodkowe	Zawierają jod poch. z wody morskiej lub podziemnych wyziewów wulkanicznych
bromkowe	Zawierają domieszki bromu (z wody morskiej lub wód reliktowych mających kontakt z bituminami)
siarczkowe	Zawierają rozpuszczone siarczany sodu i wapnia
radoczynne	Z dodatkiem promieniotwórczego radonu
cieplice	Ogrzane wody podziemne

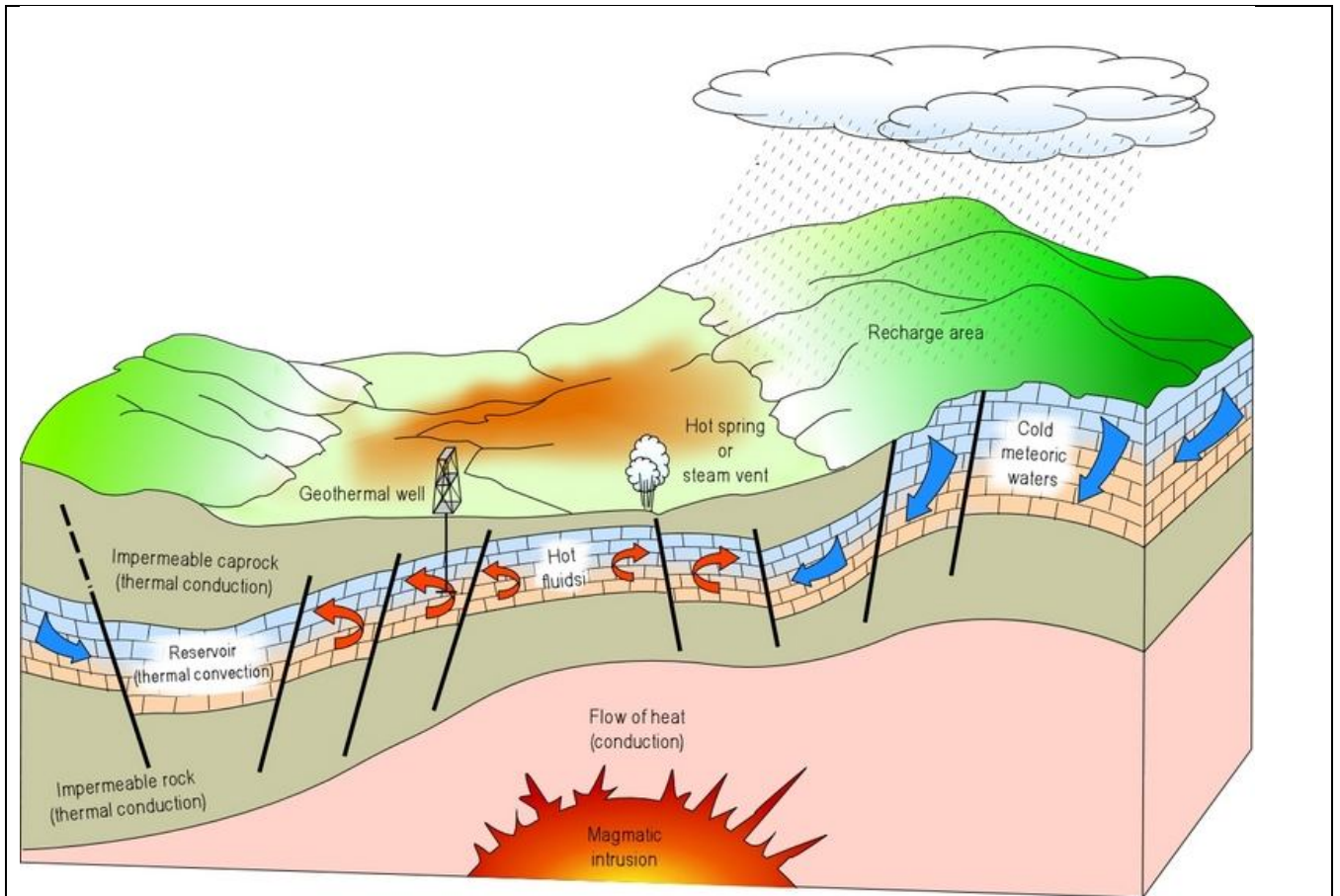
²³ Wójcik J.: „Geografia 1. Ziemia”, PPWK, Warszawa 2002

Wody mineralne Polski

Ryc.38. Źródło: Internet

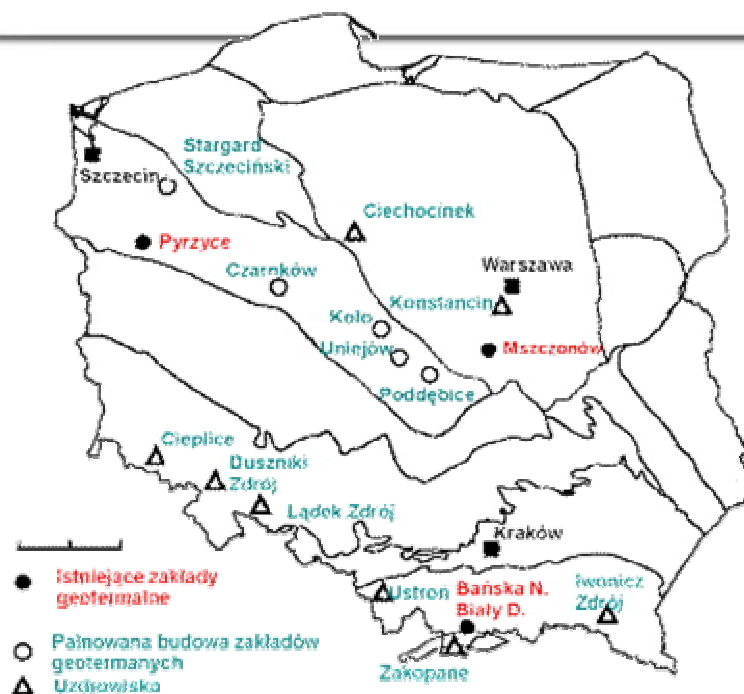
Ryc.39. Wody geotermalne (Internet)

Najlepsze lokalizacje pod budowę ciepłowni geotermalnych w Polsce

<http://www.paiz.gov.pl/index/?id=2151b4c76b4dcb048d06a5c32942b6f6>

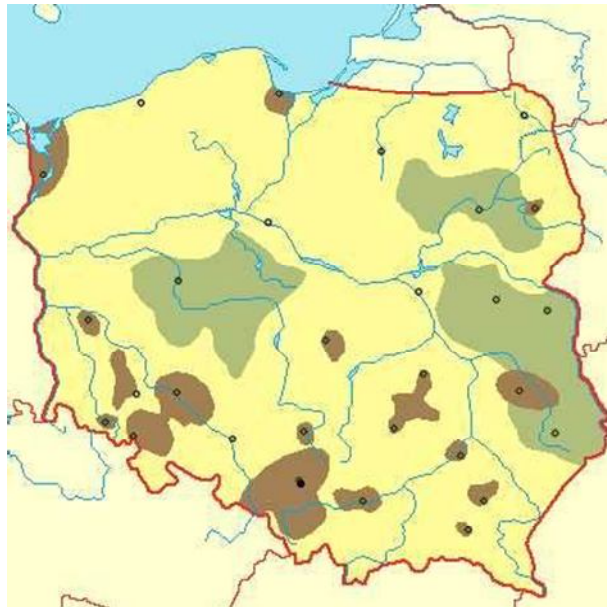
Istniejące obiekty geotermalne na terenie Polski

<http://wiedag.webpark.pl/>

Obszary deficytów wody w Polsce

Ryc.40. Źródło: Internet